

B c
/

BIBLIOTHEEK UNIVERSITEIT UTRECHT

2912 975 0

C

376

geh

n = 376

RAADGEVING aan Landlieden,
 ter voorkoming van ziekten onder
 het vee, als het gevolg van de
 plaatshebbende regnachtige weers-
 gesteldheid; door D. A. NUMAN,
 Directeur, en Hoogleeraar aan
 's Rijks Vee-artsenschool, te
UTRECHT.

Dat eene langdurige natte weersgesteldheid
 doorgaans algemeene vee-ziekten ten gevolge
 heeft, daarvan hebben de jaren 1809 en 1816,
 vooral treurige voorbeelden opgeleverd. Ook in
 den laatst voorgaanden zomer heeft, ofschoon
 in mindere mate dan in de genoemde jaren, de
 aanhoudende regen die uitwerking gehad op de
 dieren, welke hun verblijf in de weiden moesten
 houden, dat een groot aantal ziek is geworden.
 In vele provincien zijn de schapen door het on-
 gens aangedaan geworden, waardoor de kudden,
 in sommige streken, aanmerkelijke verliezen heb-
 ben ondergaan, en de runderen en paarden zijn
 mede niet van de waterzucht, de botziekte, en
 andere aandoeningen der lever bevrijd gebleven.
 De veelvuldige en zware regens, welke in het
 tegenwoordige jaargetijde, van het laatste ge-

C**A**

376

deelte der maand Junij af, zijn gevallen en steeds voortduren, doen de gegronde vrees ontstaan, dat dezelfde ziekten zich wederom onder het vee zullen openbaren. Niet alleen werkt de aanhoudende vochtige dampkring verzwakkend op de verrigting van de huid der dieren, welke dag en nacht aan deszelfs invloed zijn blootgesteld, zoodat de uitwaseming gestoord wordt, waaruit verkoudheden en zwaardere catarrhale ongesteldheden voortvloeijen, maar ook verzwakt het waterige, koude, en min voedzame, gras, dat het vee moet nuttigen, de maag en de overige werktuigen der spijsvertering. Hierdoor wordt een slaphheids-toestand en verlies van veerkracht der vaste deelen geboren, die eene slechte bewerking der dierlijke vochten veroorzaken. Algemeene ligchaams-zwakheid, waterzucht, en de ontwikkeling van die levende wezens, welke onder den naam van lever-botten (*distoma hepaticum*), die zich in de galbuizen ophouden, bekend zijn, vergezellen eindelijk den kwijnenden staat, waaraan de dieren spoedig of langzaam, namelijk reeds in den herfst, sterven, of bijaldien zij nog, gedurende den winter, ziekelijk voortleven, in het eerstvolgende voorjaar overlijden. Deze nadeelige gevolgen van het aanhoudend natte seizoenen doen zich vroeger en sterker ondervinden, wanneer de dieren, zoo als

inzonderheid in lage streken algemeen plaats heeft, genoodzaakt zijn op de drassige weiden in het water te loopen, waarop zij nauwelijks de gelegenheid hebben, om zich neder te kunnen leggen.

Het is inderdaad onmogelijk, om deze nadelige uitwerkingen, aan eene aanhoudende natte weêrsgesteldheid verbonden, geheel voor te komen en weg te nemen. Hoewel men trouwens hier- tegen op zich zelf vele nuttige en vermogen- de middelen kan aanwenden, zoo bestaan er, wegens de inrigting van het landsbedrijf, de wijze der werkverdeeling, en menigvuldige an- dere omstandigheden, bij den vee-houder zoo vele, hetzij wezenlijke of denkbeeldige, moei- jelijkheden, dat hierdoor de meest gepaste hulpmiddelen niet in werking kunnen wor- den gebragt, terwijl ook de landlieden niet alle bekend zijn met al hetgeen zij in zoodani- gen toestand tot vermindering hunner schade dienen in het werk te stellen. Om intusschen, zoo veel mogelijk, in dezen de bedoelde ziek- ten af te weren, en de gezondheid der dieren te bewaren, komt het voornamelijk, ja genoeg- zaam alleen, daarop aan, dat men de gepaste voorzorgen tijdig genoeg aanwende, vermits, wanneer eenmaal de grond tot dezelve gelegd is, of de ziekten in een' gevorderden trap aanwe-

zig zijn, het niet slechts veel moeilijker en onzekerder wordt, de ongesteldheden, zelfs door de meest gepaste behandeling, te overwinnen, maar ook de geneeswijze kostbaarder wordt. Zulks is dan al mede eene reden, dat de veehouder, hiertegen opziende, veelal geene geschikte en krachtdadige hulp meer verkiest aan te wenden, maar het kwijnende vee aan zich zelf overlaat, tot dat het vroeg of later sterft, of, onder toevallig geluk, in enkele gevallen, door de natuur, hersteld wordt.

Ik heb het niet overtollig geacht, bij de tegenwoordige weërsgesteldheid, eenige raadgevingen, ten dienste der veehouders, mede te deelen, wier opvolging strekken kan, om derzelve schadelijke uitwerking op de gezondheid van het vee te verminderen, en daardoor de hier boven genoemde ziekten, zoo niet geheel, ten minste gedeeltelijk, te voorkomen.

Voor zoo ver de gesteldheid der landhoeven het veroorlooft, brenge men het grazende vee op de hoogste weilanden, die het minst door den regen verweekt of drassig zijn. Het spreekt van zelf, dat hetzelfde van zoodanige weiden moet verwijderd worden, welke geheel of voor het grootst gedeelte onder water zijn gebragt.

Men zorge dat het vee, ten minste eenmaal daags, enig droog voeder erlange, al is het,

des noods, slechts goed stroo ; doch veel beter is het eenig goed hooi te geven, en bovenal is het nuttig eenige hoeveelheid koren-voeder er bij te voegen, hetzij zulks de dieren in de weiden worde gebragt, of dat men het des nachts in huis hale. Hieraan is voorzeker het voordeel voor de dieren verbonden, dat dezelve, gedurende eenige uren, een droog verblijf genieten, en niet genoodzaakt zijn des nachts tegen den kouden, natten, grond te liggen.

Wenschelijk ware het, dat algemeen het voorbeeld gevolgd werd van die verstandige landlieden, welke in de weiden zoogenaamd loopstallen of loodsen hebben opgerigt, waarin het vee zich, zoo wel bij guur en slecht weer, als bij felle zonneschijn, kan begeven, om zich tegen derzelver invloed te beveiligen. De voordeelen, welke het vee hierdoor voor deszelfs welstand kan ondervinden, zal gemakkelijk de kosten vergoeden, welke deze gebouwen veroorzaken.

Men ontzie de moeite niet, om de lichamen der dieren dagelijks te wrijven en te borstelen, ten einde de werkzaamheid der huid op te wekken, en de uitwaseming te onderhouden.

Om de maag en de overige werktuigen der spijsvertering te versterken, de ophooping van waterachtige deelen in het ligchaam te voorkomen,

en de ontwikkeling van lever - botten en andere worm - soorten tegen te gaan , doen de spece-rijachtige , bittere , en zamentrekkende middelen de beste uitwerking , waarbij men met nut zuur-opslorpemde zelfstandigheden en eenige zwavel voegen kan . Deze middelen kunnen op zeer verschillende wijzen worden aangewend . De volgende zamenstellingen zullen , tot het bedoelde oogmerk , algemeen met vrucht kunnen worden gebezigd ;

Neem *poeder van Alsem* , of in deszelfs plaats :

- « « *Drieblad* ,
- « « *Wilgenbast* , of in deszelfs plaats :
- « « *Eikenbast* ,
- « « *Kalmus - wortel* ,
- « « *Gentiaan - wortel* ,
- « « *Jenever - bezien* ,
- « « *Oesterschelpen* ,

Zwavel ,

Teer , van ieder een pond .

Deze zelfstandigheden onder elkander gemengd zijnde , wordt hiervan dagelijks eene zekere hoeveelheid ingegeven , hetzij over het kort voeder of met water , of wel als likking , door het poeder met meel en water of honig aan te mengen . Om het teer gemakkelijk met de overige zelfstandigheden te vereenigen , kan men hetzelfde

gevoegelijk vooraf met zooveel hooizaad vermengen, dat dit mengsel als brood kruimelt. De bijvoeging van vier of zes looden gestampt *mosterd-zaad* bij het bovenstaande voorschrift, zal, wanneer men oordeelt, dat de maag eene sterkere prikkeling noodig heeft, het middel daartoe nog vermogender kunnen maken; terwijl voor het schaap en rund de toevoeging van een pond *gewoon zout* inzonderheid nuttig is. — Die dit voorschrift somwijlen wat te omslagtig mogt vinden, — hoewel de bereiding en de middelen alle tot de eenvoudige behooren, — zal zich aanvankelijk van het volgende, minder zamengestelde, kunnen bedienen:

Neem *poeder van Gentiaan-wortel*,

“ “ *Jenever-bezien*,

Keukenzout, van ieder een pond.

Meng dezelve te zamen.

Van deze middelen zal men aan een volwasen paard en rund, elken dag, om de twee dagen, of slechts twee malen 'sweeks, naar mate dat het ligchaam en de spijsvertering versterking behoeven, twee, drie of vier looden, aan het schaap van een half tot anderhalf lood kunnen geven. Jongere dieren ontvangen naar evenredigheid iets minder.

Men houde het er evenwel geenszins voor, dat, door de opvolging dezer raadgeving en de aan-

wending der voorgeschrevene middelen , de hulp van den bekwamen Vee - Arts in alle gevallen zou kunnen worden ontbeerd , daar er natuurlijk vele bijzondere omstandigheden kunnen plaats hebben , die aan de behandeling eene andere wijziging moeten geven , en alleen door een bepaald onderzoek kunnen worden beoordeeld.

Het is , bij den tegenwoordigen toestand , van te meer belang , zoo veel mogelijk , te zorgen , dat het vee geene voorbeschiktheid tot het ongens of lever-ziekte ter stal medebrengt , daar , voor als nog , geenszins het vooruitzicht bestaat , dat de hooibouw gunstig zal uitvallen , maar het zich veeleer laat aanzien , dat er veel slecht , en door den regen krachteloos geworden , hooi zal worden gewonnen , hetwelk voor de slappe dieren , in den volgenden winter , geen zeer versterkend voedsel zal opleveren.

Verder meen ik te moeten aanraden , dat de dieren , inzonderheid de paarden en het rundvee , in den aanstaanden herfst , vroeger dan gewoonlijk op de stallen worden gebragt , tenzij eene zeer drooge en schoone weêrsgesteldheid van den nazomer aan de uitwerking der natheid van het voorafgegene seizoen zoo zeer mogt te gemoet komen , dat deze maatregel hierdoor minder noodzakelijk werd gemaakt. Immers , indien

al eene opvolgende droogte en gunstige wegvloei-
jing van het gevallen binnenwater welhaast vele
landen van derzelve drassigheid mogten bevrij-
den, zoo blijven de lage weiden te veel vocht
behouden, dan dat dezelve tot die mate van
droogheid zullen terug komen, dat zij niet, in
den herfst, bij gewonen regen, weldra meer dan
gewoonlijk zullen doorweekt worden, en krach-
teloos voedsel zullen geven.

De ondervinding van het vorige jaar heeft
mij doen zien, dat die paarden en runderen het
meest door leverziekten, het ongans en de wa-
terzucht zijn aangedaan en gestorven, welke men
tot zeer laat in den herfst had in de weiden
gelaten, terwijl het vee, dat reeds eenigzins
verzwakt was, doch hetwelk tijdig binnen 's huis
was gebracht, onder eene behoorlijke verzorging
van genoegzaam en gezond voedsel, nog veel-
tijds hersteld is geworden.

Inzonderheid zijn onder de eerst bedoelden
vele kalfdragende koeijen bezweken. Opmerkelijk
is het mij voorgekomen, dat er, in den afgeloop-
pen winter en het voorjaar meerdere tweeling-
dragten onder het rundvee hebben plaats gehad,
dan in andere jaren. Deze runderen konden nog
minder het afkalven doorstaan, maar bleven,
reeds eenigen tijd te voren, uit zwakheid liggen,
en, na den dood, bevond men de buik alge-
meen vol water.

Dat het laffe, slecht gewonnen, hooi, door de bijvoeging van zout, smakelijker en meer verteerbaar wordt gemaakt, is algemeen bekend; doch, hoewel de ondervinding daarvan het voordeel genoegzaam heeft bewezen, maakt men van dit eenvoudige, en niet zeer kostbare middel, op ver na niet overal gebruik. Ik meen dus de raadgeving te mogen herhalen, welke meermalen, en nog onlangs in de *Arnhemsche Courant* van den 9den Julij, jl., van wege de COMMISSIE VAN LANDBOUW in GELDERLAND is medege- deeld, om, onder ieder duizend Nederlandsche ponden hooi, bij het opdoen van hetzelfde op de zolders of mijten, of in de hooibergen, ongeveer drie Nederlandsche ponden gewoon keukenzout te strooijen, waardoor het slechte hooi niet alleen verbeterd, maar ook voor te sterke broeijing en brand, aanmerkelijk beveiligd wordt.

